

KİTAP İNCELEMESİ

Manfred B. STEGER ve Paul JAMES, *Globalization Matters: Engaging the Global in Unsettled Times*

(New York, Cambridge University Press, 2019)

Didem BUHARİ GÜLMEZ

Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

Bu kitap değerlendirmesine atıf için

Didem Buhari Gülmez, Kitap Değerlendirmesi: “Manfred B. Steger ve Paul James, *Globalization Matters: Engaging the Global in Unsettled Times*, New York, Cambridge University Press, 2019”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 17, Sayı 67, 2020, s. 119-121.

Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği | Uluslararası İlişkiler
E-Posta: bilgi@uidergisi.com.tr

Bu makalenin tüm hakları *Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği*'ne aittir. Önceden yazılı izin almadan hiçbir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik amaçlı alıntılar bu kuralın dışındadır. Yazıda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Globalization Matters: Engaging the Global in Unsettled Times

Manfred B. STEGER and Paul JAMES

New York, Cambridge University Press, 2019, 308 pages, ISBN: 978-1-1084-5667-8

Didem BUHARİ GÜLMEZ

*Doç. Dr. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, İzmir
E-posta: didem.buhari@gmail.com*

Cambridge Üniversitesi Yayınevi tarafından 2019 yılında yayımlanan *Globalization Matters: Engaging the Global in Unsettled Times* başlıklı kitap, küreselleşmeye yeni bir kuramsal ve kavramsal perspektif sunan çalışmalarıyla tanınan akademisyenler Manfred B. Steger ve Paul James tarafından kaleme alınmıştır. Eser, özellikle popülist ve küreselleşme karşıtı eğilimlerin dünya siyasetinde daha yaygın hale gelmesiyle birlikte küreselleşmenin aşınması ve sonunun geldiği gibi tezlere karşı yanıt olarak hazırlanmıştır. Steger ve James'e göre, küreselleşme kavramı her ne kadar Soğuk Savaş sonrası dönemde esnetilerek içinin boşaltılması gibi süreçlere maruz kalsa da, küresel çalışmalar halen çağdaş gelişmeleri anlamada çok önemli bir kuramsal, kavramsal ve analitik zenginlik kaynağı sunmaktadır. Kitap giriş ve sonuç kısımları dahil olmak üzere her biri 20-30 sayfalık 11 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler sırasıyla: (1) Giriş: Küreselleşmeye ne oluyor?, (2) 'Küreselleşme'nin yeni soykütüğünün haritasını çıkarmak, (3) Küreselleşmenin baskın çerçevesini yeniden düşünmek, (4) Küreselleşmenin öznel boyutlarını ele almak, (5) Katılımlı küreselleşme kuramının genel hatlarını ortaya koymak, (6) Küreselleşmenin uzun geçmişinin arkeolojisi, (7) Küresel çalışmaların gelecek için vaatlerini incelemek, (8) Küreselleşmeye karşı popülist meydan okumaya anlam verebilmek, (9) Küresel kent tahayyülüyle yüzleşmek, (10) Krizlerle dolu *Anthropocene* dünyasında yaşamak, (11) Sonuç.

Bu eserin en yenilikçi yönü, önde gelen küreselleşme çalışmalarının ötesine geçmeyi ve birçok analiz seviyesini aynı anda içeren çokboyutlu bir küreselleşme kuramı geliştirmeyi hedeflemesidir. Kitap, küreselleşmenin kökenini, öne çıkan küreselleşme kuramlarını ve öznel yaklaşımları inceledikten sonra beşinci bölümde küreselleşmeye kapsamlı bir kuramsal yaklaşımın içermesi gereken özellikleri tartışmaktadır. Buna göre, küresel olguların ve dinamiklerin ampirik neden-sonuç analizinin yanı sıra küresel süreçlerin tek yönlü evrilmediğini gösteren bir tarihsel yaklaşım ile tarihsel dönemselleştirme, kuramsal sınıflandırma ve kavramsal netlik kazandırma özelliklerini barındıran bir küreselleşme kuramı geliştirilmelidir (s.105). Metodolojik olarak küresel ve ulusal analiz seviyesini öne çıkaran yaklaşımlardan kaçınılmalı, 'metodolojik diyalektik' (*methodological dialectics*) benimsenerek küresel ve yerelin her ne kadar birbirinden analitik olarak farklı

kavramlar olsalar da birbirleriyle etkileşim içinde olduğunu vurgulanmalıdır (s. 108). Yazarlar, bu sayede küresel düzlemin yerelden tamamen kopuk ve bağımsız ontolojik bir gerçeklik olarak kavramsallaştırılmasına karşı çıkmaktadır (s.109).

Steger ve James'e göre, kapsamlı bir açıdan bakıldığında küreselleşmenin en az dört farklı türü vardır (s.121). Bunlar:

- 1- Bedenlenmiş küreselleşme (*embodied globalization*): Dünya üzerinde sınırları aşan insan dolaşımı (mülteciler, göçmenler, işçiler gibi)
- 2- Aktör eksenli küreselleşme (*agency-extended globalization*): ABD askeri personeli veya misyonerler gibi bir takım aktörlerin sınırları aşan mevcudiyetleri
- 3- Eşya eksenli küreselleşme (*object-extended globalization*): objelerin sınırları aşan dolaşımı
- 4- Bedensel olmayan küreselleşme (*disembodied globalization*): resimlerin, sözcüklerin, fikirlerin, elektronik metinlerin, sanal paraların sınırları aşan dolaşımıdır.

Bu sınıflandırmaya göre Steger ve James, küreselleşmenin aşınması (*deglobalization*) kavramının tam olarak doğruyu yansıtmadığını savunmaktadır. Yazarlara göre, özellikle 2008 dünya ekonomik krizinin ardından bedensel ve eşya eksenli küreselleşme formları ciddi ölçüde kısıtlanmaktadır. Ancak bedensel olmayan ve aktör eksenli küreselleşme giderek yoğunluğunu artırmaktadır (s. 256). Yazarlar hem küreselleşmeyi tüm sorunların ana etmeni sayan görüşlere hem de tek bir küresel yönetim oluşturarak veya liberal özgürlükleri öncelik sayarak dünya üzerindeki çeşitliliği sonlandıracak kozmopolitanist tezlere karşı çıkmaktadır (s. 233). Çağımızın sorunları olan küresel tehdit olarak algılanan olguların aslında hem yerel hem küresel boyutta vuku bulduğunu, dolayısıyla küresel tehditten çok 'yerel-küresel' tehditler olarak algılanması gerektiğini savunur (s.238). Yazarlara göre, kozmopolitanizmin katılımlı versiyonu geliştirilmeli ve günümüzdeki küresel karmaşıklığın (*global complexity*) yaşanan sosyal ve siyasi krizlerin ana sebebi olarak öne sürülmesi önlenmelidir (s. 249).

Steger ve James, bu kitabın önerdiği küreselleşme kuramının aynı zamanda katılımlı (*engaged*) olması gerektiğini belirtmektedir. Katılımlı sıfatını kullanırken yazarlar, hem açıklayıcı (*explanatory*) hem de normatif yönü olan bir yaklaşım geliştirmeyi hedeflediklerini, bu açıdan postpozitivist geleneğin ışığında araştırmacının yüzde yüz nesnel ve tarafsız bulgulara erişemeyeceğinin farkında olması gerektiğini ifade etmektedir. Yazarlara göre, küreselleşme kuramı geliştirilirken nesnel ve öznel, birbirine tezat oluşturan ve birbirini dışlayıcı perspektifler olarak algılanmamalıdır (s. 111). Dolayısıyla, küreselleşmeyi araştıranlar sadece ampirik gözlemle yetinmemeli, içinde buldukları sosyal ve siyasi krizlerin normatif içeriklerinin farkına varmalı ve küreselleşme kuramından normatif unsurları dışlamamalıdır. Küreselleşme sadece fiziksel dünyada gözlemlenen karşılıklı etkileşimler ve bağlantılılık (*connectivity*) değildir. Aynı zamanda sosyal düzlemde tek bir dünya algısıyla beslenen bir bilişsel ve normatif farkındalık (*consciousness*) ağını içermektedir. Bu açıdan, yazarlar, küreselleşmenin önde gelen isimlerinden Roland Robertson'un küresel farkındalık tezini çözümlenerek sosyal boyutu öne çıkarmaktadır ve dünya mekanı (*world-space*) kavramını kullanmaktadır (s. 115). Ancak dünya düzlemi vizyonu her kesimde kabul görmemekte, bu da karmaşıklığa ve krizlere sebep olmaktadır.

Küresel karmaşıklığı çözümlenebilmek için Steger ve James, kültürel çalışmalar alanında Marksist eleştirel gelenekten etkilenen Raymond Williams'ın kültürel materyalizm yaklaşımına

başvurmaktadır. Buna göre, Williams'ın yaklaşımında belirttiği gibi geçmiş, modern ve geleceğe yönelik vizyonlar birarada bulunmakta ve birbirleriyle etkileşerek günümüzdeki küresel karmaşıklığı ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, yazarlar, küreselleşmenin yaygın olarak benimsenen tanımlarından biri olan David Harvey'nin 'zaman-mekan sıkışması' (*time-space compression*) kavramını tartışmaktadır. Küresel sosyal düzlemde Gelenekçi, Modern ve Postmodern algılamaların ortaya çıkardığı üç farklı formda 'zaman-mekan sıkışması' yaşanmaktadır. Gelenekçi zaman ve mekan algılamasını günümüzde de yaşatanlar, kozmolojik yaklaşımların etkisiyle zaman ve mekanı Modernlerin sınırlandırdığı ve rasyonelleştirdiği şekilde algılamaz. Postmodernler de 'dünya zamanı' (*world-time*) ve 'dünya mekanı' gibi kavramsallaştırmaları sebebiyle Modernlerin ulus-devlet odaklı algısının ötesine geçer. Steger ve James'e göre, kapsamlı ve katılımlı bir küreselleşme kuramı bu üç akımın günümüzde iç içe olduğunu ve bazen birbirlerinden etkilenerek değişimlere uğradığını ortaya koyabilecek bir yaklaşım geliştirmelidir.

Yazarlar bunun için ideolojilere ek olarak, sosyal tahayyül (*social imaginary*) ve ontolojik yapılar (*ontological formation*) odaklanmak gerektiğini belirtmektedir. Toplum benlik, kimlik ve aidiyeti şekillendiren modern ontolojik düzlemde bulunsa da birbirleriyle etkileşen ve rekabet eden farklı gelenekçi, modern ve postmodern sosyal tahayyüller arasında bölünmüştür (s. 96). Örneğin, cihatçı ve pentikostalist dini hareketler modern ontolojik düzlemde bulunsa da gelenekçi bir mekan algısıyla modern topraksal egemenliğe dayalı bir mekan anlayışı arasında kalmıştır (s. 98). Sosyal tahayyüller de kendi içlerinde birbirleriyle çatışan ideolojiler ve fikirler içermektedir. Örneğin, postmodern tahayyül içinde yer bulan küreselciliğin (*globalism*) piyasa, adalet ve dini küreselcilik gibi birbirleriyle zaman zaman rekabet eden ideolojiler yarattığı görülmektedir (s. 103). Yazarlara göre, küresel karmaşıklığın en önemli sebebi, gelenekçileri sindiren ve sosyal tahayyülü büyük ölçüde şekillendiren modern vizyonun zamanla zayıflaması ancak tam olarak sahneden inmemesidir (s. 116). Postmodern ve yeni gelenekçi akımlar zayıflamış olan modern vizyona farklı açılardan meydan okumaktadır.

Kitabın küreselleşme literatürüne en önemli katkısı kuramsal ve kavramsal açıdan getirdiği postpozitivist meydan okumadır. Yerel ve küresel arasındaki sınırlara ek olarak öznel ve nesnel arasındaki analitik sınırların da birbirini dışlayıcı şekilde algılanmasının hatalı olduğunu savunan eser, küreselleşmeyi tüm boyutlarıyla anlayabilmek için kapsamlı ve katılımlı bir kuramsal yaklaşım geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla, sözkonusu analitik sınırların aşınmasının yanı sıra bu sınırların ayırdığı varsayılan düzlemlerin birbirleriyle olan etkileşimlerinin gözden kaçmaması için önemli bir uyarı niteliğindedir. Aynı zamanda, kitabın sunduğu kavramsal zenginlik küreselleşmenin boyutları, türleri, etkilerinin farklı şekilleri ve de küreselleşme çalışmalarının geleceği açısından önemli katkı sunmaktadır. Bu esere getirilebilecek en önemli eleştiri bazen literatürde kullanılan ve yazarların demek istediğiyle aynı anlama gelen kavramları benimsemek yerine yeni kavramlar üretme ve önerme eğilimidir. Örneğin, yazarlar 'yerel-küresel' kavramını ortaya atarken 'glokal' (küyerel) kavramından nasıl farklılaştığını açıklamamıştır. Benzer şekilde, 'metodolojik glocalizm' yerine 'metodolojik diyalektik' kavramını önermelerinin sebebi açık değildir. Henüz Türkçe'ye çevrilmemiş olan bu çalışma hem literatüre hakimiyeti hem de yenilikçi ve eleştirel bakış açısıyla küresel çalışmalara yeni başlayanlar hem de küreselleşme kuramlarıyla ilgilenen ileri seviye öğrenciler için şiddetle tavsiye edilir.